

Душан ИВАНИЋ

ПОВОДОМ 50 ГОДИНА
КЊИЖЕВНЕ ИСТОРИЈЕ

Књижевна историја је покренута као југославистички часопис, посвећена 1) изучавању историје и поетике српске и југословенских књижевности; 2) методологије проучавања књижевности и 3) теорије/поетике књижевности. То је врло одлучно речено у уводној ријечи, која се може узети као један од рјечитих манифеста нове оријентације у књижевној србистици/југославистици.

Био сам студент треће године када сам, читајући тај увод у часопис, осјетио као велик догађај! Иза тога увода био је дух побуне против конвенција позитивистичког тумачења литературе. Ни Јован Скерлић више није имао прођу, камоли Павле Поповић. Миодраг Поповић, тада најомиљенији и најрадикалнији професор међу студентима, искористио је наслов Радичевићеве поеме *Безимена* да атрибутом *безимена* назове историју српске књижевности која не види праве вриједности.

Књижевна историја је почела изузетно критички и актуелно: кад су се приказивале књиге гледало се да се критикују, а не да се хвале по сваку цијену. И да се гледа на методологију (нпр. критике Николаја Тимченка о књигама Младена Лесковца, или Милана Кашанина).

Редакција је увела округле столове велике динамике: социолошки метод, стилистичка критика (разговор у Загребу), српски романтизам, драмска књижевност, књижевна периодика, српска књижевна критика. Оштре оцјене (особито уз књигу Свете Лукића, *Југословенска књижевност 1945–1965*), али и методолошки промишљена излагања (нпр. око стилистичке критике). Међутим, циљ није био негативна критика, већ провјеравање и пропитивање приступа књижевним дјелима или историји књижевности!

Око округлих столова нису окупљани истомишљеници, било да је социолошка метода, било *Историја српског романтизма* Миодрага Поповића. Причало се како је изузетно критичка расправа (округли сто) о његовом српском романтизму (књ. прва *Историје*), објављена у *Књижевној историји*, изазвала Миодрага Поповића да каже како је уредник, Александар Петров, онај који те вјеша и још каже да то чини за твоје добро! И тада сам мислио, мислим и данас, да су оваква „вјешања“ за добро наше науке! Чак сам помислио да

би се у овој прилици, о 50-годишњици излажења могла склопити књига од материјала са ових округлих столова.

Нарочито је упадљива била склоност редакције младим сарадницима, новим именима. Касније, када сам и сам постао дио уредничког круга, били смо веома критични према етаблираним именима, ако њихови радови методолошки нису одговарали нашој концепцији. То је био најчешће начин да одбијемо и угледна имена уколико нисмо били задовољни њиховим радовима. Постојала је очита склоност ка преиспитивању дотадашњих ставова, свеједно од кога су потицали, од Скерлића, Матоша или Глигорића. И то је најчешће давало прођу чланцима за *Књижевну историју*!

Веза с позитивистичком традицијом није прекинута, већ је преусмјерена: објављује се књижевна грађа, не документи попут писам, већ књижевни текстови из заоставштине: ту је био врло агилан професор Миљинчевић, а нешто сам и ја урадио око Ђорђа Марковића Кодера, више захваљујући Гојку Тешићу него својој вољи!

За мога уредниковања истакао бих два броја, 100. и 116–117: у првом је објављена библиографија КИ, уз прилоге деветнаест аутора, гдје се наша научна класика, Ђорђе Трифуновић, Драгиша Живковић, Предраг Палавестра, Радован Вучковић, Мила Стојнић, Мирјана Детелић; у другом двоброју су били „стари“ и „нови“, Војислав Ђурић, Зоран Константиновић, Миодраг Матицки, Новица Петковић, Драгиша Витошевић (из заоставштине), Милослав Шутић, Тања Поповић, Бојан Јовић.

Од бр. 79–80 до бр. 118 био сам одговорни уредник. Од тога броја у уредништву су Марија Митровић, Тања Поповић, Владислава Рибникар и Гојко Тешић. Главни проблем у опстајању часописа је финансијска криза у издавачком предузећу „Вук Караџић“: слаб доток средстава из Републичке заједнице културе Србије (тако се то звало). Са бр. 85 КИ постаје, заслугом Новице Петковића, издање Института за књижевност. У уредништво улази Новица Петковић, Хатица Крњевић, Јелена Новаковић, Гвозден Ерор, уз Тању и Владиславу из пријашњег уредништва. Касније ће бити још промјена, па ће у уредништво ући Мирјана Д. Стефановић, Станиша Тутњевић и Милосав Шутић (а изићи ће Ерор и Новица); још касније (118: Весна Матовић, Бојан Јовић и Душка Марицки као секретар редакције, а изишла је Хатица Крњевић).

Кад гледам профил **сарадника**: са сваким годиштем улазиле су нове генерације или нова имена: Тања Росић, Тања Поповић, Јован Делић, Тихомир Брајовић, али су остајали и пријашњи сарадници, Драгиша Живковић и Хатица Крњевић, Марија Митровић и Весна Матовић. Понеке бројеве попуњавају **студије** асистената и истраживача (Ирена Шпадијер, Дејан Ајдачић, Татјана Росић, Бојан Јовић), а **критике** пишу Нада Милошевић, Васо Миљинчевић, Душан Иванић;

у сљедећим бројевима су Светлана Стипчевић, Снежана Самарџија, Љубиша Јеремић, а међу ауторима критика Марко Недић, Саша Јерков... Горан Максимовић. Иако се круг сарадника устаљивао, улазила су нова имена: Снежана Милосављевић, Љиљана Пешикан, Зоја Карановић, Славко Гордић, Радивоје Микић, Витомир Вулетић, Ана Радин, Мирјана Бошков, Петар Буњак, Људмила Поповић, Адријана Марчетић, Срдан Богосављевић, Зорица Несторовић итд.

У овом периоду увели смо **Сербику** (Бранка Булатовић, Александра Вранеш), од бр. 93: попис књига и чланака у серијским публикацијама.

У часопису су били видно заступљени страни слависти, само уколико су писали о нашој литератури или о општијим историјско-поетичким и методолошким питањима: студије Златка Клатика, Магдалине Петрињске (Киш), Диониза Ђуришина, Никите Толстоја, Ђихјанг Ким, Силвије Хоксворт, Ивана Пријме, Дејвида Норриса, Иштвана Фрида, Жералда Курта, Арманда Њишија.

Одржан је још један округли сто, поводом издања, окончавања, српске књижевне критике, уз 15 учесника, од којих су већина уредници издања (П. Палавистра, Д. Живковић, И. Тартаља, С. Леовац, Р. Вучковић) или приређивачи (П. Протић), поред учесника „са стране“ (Јован Делић, Марија Клеут, Михајло Пантић и др.). У вези с низом пројеката у Институту сачувана је огромна грађа (извјештај о Српској књижевној критици П. Палавистре, КИ, 96). Можда би добро било да се дигитализује и тако буде на располагању. Како је пак с грађом *Књижевне историје* тешко је рећи. Ми нисмо имали обавезне писане рецензије у уредништву, већ смо подносили усмене извјештаје, прихватили или одбацивали текстове.

(Да за овај чланчић додам коментар новог лика – садржине и концепције *Књижевне историје* данас – у односу на стари. Несумњиво је промијењена општа концепција. Часопис је изгубио југославистичко-србистичко обиљежје и велик број прилога се уопште не тиче српске књижевности, иако су сви пројекти Института оријентисани на српску књижевност. Ја бих, као стари њен уредник, волио да србистика у *Књижевној историји* буде доминантна. Само јој то може очувати значај који је имала у домаћој књижевној историографији и науци о књижевности уопште.)